

სნოვის ფურცელი

სურათებიანი დამატება

დამატების № 264.

კვირა, 24 ოქტომბერი 1894 წ.

ბაზისის № 2649.

ნ ა რ მ

(დასწავლა*)

III

ეკლესიის გლავანში ხალხი ირგოდა. უმეტესობას შეადგენდა ახალგაზღვრა ორივე სქესისა. ყველანი მოლოდინში იყვნენ.

— დღეს თედორაის ნაროს ჯვარის წერაა, გიორგი კენტილიძეს რომ მიყობა.

და ეს გარემოება ყველას აინტერესებს: ბეგრისათვის სრულიად გაუგებარია, როგორ მოხდა, რომ ნარომ გოგია წყლის ჩამურას* უარი არ უთხრა და ცოლად მიჰყვება. ნარო ხომ ვანთქეულია მიუღეს სოფელში თავის სიღამაზით და ბევრი ახალგაზღვრა ემაწეოლი გულდაწყვეტილი დასტოვა მისმა უტყრივ ვაზოხეების ამბავმა.

— ეგება გოგიე წყლის ჩამურას სიმდიდრე შეადგინა ნარო, მარა იგი რომ იმისა ქალი არაა, რომ ოქროში თავი გეყიდოს, — ამბობდნენ ზოგნი.

— არა, ნამდვილად დიდ-მამის* გაცივრების გულშია შობა ნარო მავას, თვარა რასი გულისა წახობოდა გოგია წყლის ჩამურას, — სჯიდნენ სხვები.

— რაღა ბევრი ლაპარაკია საქრო, ციკის ძალითა მხოვს უსენდისო თედორაი! — გაღასწყვიტეს სხვებმა.

ისინი კი, ვინც ნაროს უფრო ახლო იცნობდნენ, დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ დღეს აქანია რაცხა კი არ მოხდებოდა* და მოუთმენლად მოელოდნენ „მეფედ-დელიფლოს“ მოსვლას. ყველგან ლაპარაკი და მხალხობა-ლაზნადარობა მოისმოდა. ქალები ცალკე იდგნენ და უფრო მორცხვად ექცეოდნენ. მათაც ძალიან აინტერესებდა დღევანდელ ჯვარის წერის ამბავი:

— ნეტაი, რაფერ კებაში იქნება გამოწყობილი ნარო, მორცხვით იქნება თუ თამაშით...

— ჩივიან, საქმარომ აუარება ბეტები და ძვირფასოვლობა მოუტანაო; მარტუთი ყურსაცილი სამი თუმანი ღირსო. მართალია ნეტაი თუ ტყუილი.

— შეარცხენია ღმერთმა იმისანაი ქალიშვილი, რომელიც ოქრო-ვირცხლში თავს გეიცვლის! — ამბობდნენ ზოგნი, გულში ფიქრობდნენ: „ნეტაი მცე მავისანაი მდიდარი ქმარი მი-თხოვდესო.“

ეკლესიის ეზოში შემოვიდა ახალგაზღვრა მღვდელი, რომელსაც საუცხოვო ხუტუქი თმა გაეშალა და ჩაქრის ნაბიჯით მიეშურებოდა ეკლესიისაკენ.

— ბოჟო, ქრისტეფორავ, ეკლესია ვაღელ და გვირგვინები დაამაზდე! — უბოძანა მან ეკლესიის სტაროსტას.

იონა მღვდელი სულ ორი წელიწადი არ იყო, რაც ამ სოფლის მოსღვრად დაინიშნა. იმისი მრველი დილაღ ამავსობა და თვის „ნასტავლი მოძღვრით“ და სახუთიც ჰქონდა ამაყობისა მამა იონა ყოველ კვირა დღეს უქადაგებდა თავის მრველს ეკლესიაში. თუმცა ბევრს არ მოსწონდა იმის ქადაგება, რადგან ძნელი გასაგები იყო, მაგრამ მონა მინც დარწმუნებული იყო, რომ მკვერ-მეტყველობაში თვით იონამ ოქროპირის არ ჩამოუვარდებოდა. ვარდა ამისა მამა იონა აღდგომას სამ ენაზე ეთხოვებოდა სახარებას: ქართულად, რუსულად და ბერძნულად, თუმცა იმის მრველში არც რუსი იყო და არც ბერძენი, ასე რომ ამ ენებზე წაკითხულ სახარებას ეგარენ გაიგებდა, — ბერძნული, მაგნი არც თვითონ იონას ვერა, როგორც რიგია. მაგრამ ეს ხომ არაფერი მიზნობა და აბა, საღ გამოყენებინა* მამა იონას ამდენ ენების ცოდნა, თუ არც თავის ეკლესიაში. ამ ჩვეულებისათვისც ბევრი დასკინოდა იონას: ერთმა ისიც კი სთქვა, „იონაი ხუცესი წროწელს აღდგომას თათრულათაე უწავიკითხავს სახარებასო,“ მაგრამ გაუთათრებელ ხალხის ზნელს და ყრუ აზრს ხომ ყუარადლება არ უნდა მოაქციოს ციკმა! ბევრს არ მოსწონდა მამა იონა, უთავრესად იმიტომ, რომ „მეჭიკრავ“ ამბობდნენ, და ყველაფერში წინ-წინ თხოვლობს შრომის ფასსაო. ხოლო თუ იონა ასე იქცეოდა, მიზნული ჰქონდა. ერთხელ იმის ეკლესიაში ვიღაც თავგებმა ახალგაზღვრა კაცმა ჯვარი დაიწერა და, წარმოიდგინეთ, მამა იონას ორი აბაზი გაუწოდა საჩუქრად შემდგენის სიტყვებით: „მამო, ერთი საათის შემობაში ავიც ბევრია შენდო.“ ეს შემთხვევა იონას გაცეითლიად გამოაღვა და სამერმისოდ ჭკუა ასწავლა...

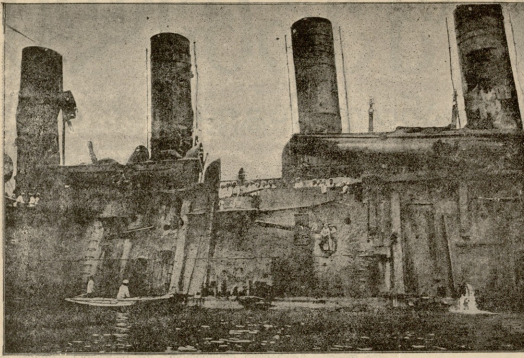

მარშალი ო ა ა მ ა,

იონაის მომუქე ჯვარის მთავარმარშალი.

სტაროსტამ ეკლესიის კარიბე გააღო. ამისობაში იაკინთე დიაკონიც მოვიდა, მღვდელს ხელზე ემთხვია და რაღაც საიღბლო საქმეზე წყნარი მუსიფი გაუბა. დრო-გამოწმებით უფრო ხმა-მაღლა წარმოთქვილი სიტყვები მოისმოდა მათის მუსიფიდან. მაგალითად, იაკინთე ეუბნებოდა მღვდელს: „ძალია დაატენე, მამაოო.“ მღვდელი ცოტა ხანს ჯავრობდა, ბოლოს დაშვიდა და ლაპარაკი შემდგენის სიტყვებით დაამოლოვა: — რაც ვამიგი, ვეცდები, და დაპირებით კი ვერ დავპირდები.

ვლადივოსტოკის ესკადრის ბრძოლის შემდეგ დაზიანებული კრესინა „ტროიკაში“.

მოიყვანეს აქ, მაგრამ ვერავითარმა მუქარამ და ხეწნამ ვერ შეარყო ნაროს გადაწყვეტილება. მან ჯერ კიდევ შინ უთხრა ვალდკრით თელორეს: „მე სახტარზე ქვეყანაში ვიტყვი უარს ჯვარის დაწინაურებაზე“. მაგრამ თელორე თითქმის დარწმუნებული იყო, რომ „სტეკი არც თავს შეირცხვენდა და არც მოსჭირდა თავს ქვეყანაში.“ გამუკარბი და უფრო მიზიდვარი იაკინთე კი ჰგონობდა, რომ ნარო თავის სტეკს არ უღალატებდა და ამიტომაც იყო, რომ მოსკლისთანავე გულმოდგინთ მოელაპარაკა მამა იონას მოსალოდნელი ინციდენტის შესახებ. იაკინთეს ჯერ უნდოდა ჯვარის წერა ხალხის დაუსწრებლად მოგებრებინა, მაგრამ შემდეგ გადაიფიქრა, რადგან შეიძლებოდა ნარო ამდენ კაცს მოარიდებოდა და თავის განზრახვა უარის თქმის შესახებ სირცხვილით ევიარა გავიშლილი.

— სიძე მუა, სიძე!—დაიბნა ვილაცამ.
 ამ სიტყვებმა ხელად ჩააჩუმა ხალხის ლაპარაკი. ყველა ბჭის კარისკენ მიბრუნდა და ცნობის მოყვარებობით ცქერა დაიწყო. საყდრის ვილავანზე ცხენები მოაღდა რამდენიმე კაცმა. მათ შორის გიორგი ვეპრტილაძეც იყო. ის იჯდა თავის მშვენიერ ცხენზე, მოვერცხლილ უნაგირით შეკაზმულზე და ამპარტანად გაძლიოციკრებოდა ზევიდან. გიორგი სხეებთან ერთად ჩამოხტა ცხენიდან და დნიჯად მდლიდურად, როგორც „მეფეს“ შეეფერებოდა, წამოვიდა ეკლესიისკენ.
 — ა, ბიჭო, გოგეე წყლის ჩაბურია. — დაიბნა ვილაცამ.
 — მაგი უნდა იყოს ნაროიქს ქმარი?—გულდაწყვეტილად წარმოსთქვა მეორემ.
 — ვი, ფარას რა შეუძლია, თვარა მავს წახობოდა თელორის ნარო?—ჩაილაპარაკა მესამემ.

სიძეს გზა დაუცალეს. გიორგის ცეცა უშნოდ შეკრიბილი ახალი სერთუკი, რომელიც ყველა ფოლაქზე შენგეული ჰქონდა, რაც უფრო ამახინჯებდა მისს უიმისდაც ულახავთა ტანს, ბეჭებში წყროს და წულში მსხვილს. ფეხებზე ახალი, ვაკარაღებული მალა-ყლიანი ჩექმები ცეცა, გველი კისერი წინ ჰქონდა წაწევილი, ასე რომ შესდევლიბოდა სრულიად ამარტოლებდა იმის მეტს სახელს. გიორგის წამოიგებენ მდღედლი და იაკინთე. მდღედლიმა ხელი ხელში გაუყარა და მომღიბარის სახით მესაიფი დაუწყო. ის კი თავის ოცნებებში იყო ვართული და მამა იონას ოდნე უსმენდა: სვლილობა წარმოადგინა მომავალი ბედნიერება და ჩლუნგი აზროვნება ათას გვარ ენებთა ამაღლებებელ სურათს უხატავდა. თავის საყოლოში მას მარტო ვარგვანი ღირსებანი აინტერესებდა დღეს და მისი ბედნიერებაც მხოლოდ წამოიგებოდა პირუტყვულ ინსტიტუტის დამაკმაყოფილებელ ფარგალში იყო მოათავსებული. სხე კმაყოფილად უღიშოდა და თვალბეზირებდა. იაკინთე თავს ევლებოდა და დაუფსუფსებდა მდღედლის და გიორგის გარეშეში.

— დელიფლი მობრძანდება!—ახარა იაკინთემ გიორგის და გეგუედა ბჭის კარისაკენ.

სუყველამ ერთი კაცივით მიიხედა იქითკენ, საიდანაც პატარძლი მოჰყავდათ. ნაროს გარის ცხევა რამდენიმე ქალი: ზოგი კანის კალთები უწყევდა, ზოგი თავის მორთულობას უსწორებდა, ზოგი არადაცს უწერებოდაც უკურსი. თითონ ნარო კი ისე მიდიოდა წინ, თითქო ვერაფერს ხედდეს და ვერაფერს უყურებსო. იმისი გავითარებულობა სხე, მოკუებული ბავები და მოღუშული უშლილი ნათლად ხატებდა მის სულთარ მდგომარეობას. დიდი გაჭირება და წვალებმა აიტანა ნარომ, სანამ საყდარში წისკლას ვილავსევტოდა. ის თითქმის ძალით წა-

ყველანი ეკლესიაში შევიდნენ: ქალები დასავლეთის კარებით, კაცები—სამხრეთით. გიორგი ამაყად იდგა კანკელის წინ, იმას გარის ეხვიდნენ მისი „შთირებნი“, რომელთაც ხელოვნურად ყვივლები მიეზნით მკერდზე. დრო-გამომშვებით გიორგი ცალის თვალით გახედდა ნაროს, რომელიც ჰქონდა გამავალი ვიწრობული და თვალბეზირი დაღუპა. „სტეკენია—ფიქრბადა გიორგი, —ძალიან კარგი: მოარცხვობა კარგი ნიშნია ქალია.“ ნაროს კი ლოდით თავს უშემშებდა თავისი, ჯერ შეუსრულებული განზრახვა, გული ძალზე უცქებდა და სული მუთუბოდა. ეკლესიის ნახევრად განათებამ, ნესტიანმა კედლებმა და შესუთულმა ჰაერმა სული შეუსუთო.

„ნეტაი მალე გათავდებოდეს ყოლიფერი, —ფიქრობდა ნარო.—მოარჩები ბარდელია. საცოდავი ნენაი, ჩემი ველოზა ავით გახდა და ახლა თლათ მოკლავს ჩემი ჯავრი. ბაბაი ხომ აღარ შემეშობს სახლში. რეხვა დამეშართა აი? რეხვა მივიყვანო საქმე იქამდე, რომ ამდენ ხალხში თავი უნდა შევირცხვირო. თავი შევირცხვირო? თავის შერცხვენას სინაბოლის თქმანი? მეც ხომ ადამიანი ვარ. რეხვა უნდა მიანც სხვაის სიტყვებზე გვივირო. გოგის წაყვე, ამ გოგის, რომლის შეთვდაც უკრასავით მეზარება? ან შემიძლია. ნენაი კი მამაკების, იგი კი მიხთება ჩემს გასაქირს და სხვას რა ვუყო: ახლა რაც უნდა, იგი თქვან.“

ეკლესიაში სანთლები აანთეს. მკრთალმა მშუტავებმა სინაბოლემ თითქო კიდევ უფრო შეხუთა უიმისდაც მშუტუული ჰაერი. თითქოს რაღაც უხილავი ძალა აწებოდა სანთლების ალს და უშლიდა ვაძლიერებას.

„სადაა ახლა ვისო?—გახანტობდა ფიქრის ნარო, —რომ იცოდეს ჩემი ვაჭირება, რადაც ეს მიარჩევდა, საქმეს აქებდა არ მიმაყვანიებდა, მარა რას შეიტყობს საცხა ციხეში და რომაც შეიტყოს, რას მიშველის იქიდან? მე მარტოკალი ვარ, იგინი, ვინც ჩემი მტერია, ბევრია, ენახათ ვინ გამიარჯებს.“

მდღედლი უკვე შემოიბნა და მოგზადა ღვთის მსახურების შესასრულებლად. ყველას ყურადღებას ნაროს თეთრი ფიფურა იპყრობდა.
 „რამდენი ჩემისანა მდგომარეობაში ყოფილა ამ სახტარში. რამდენი თვლილი უწყევლოდა ეგება ჩემსავით საქმროს, მარა ვარის ეგში ვერ ვაყვებ. მე კი ვიტყვი ვარს. დღინახონ, რომ ამისანაი საქმე შესაძლებელი ყოფილა. ეგებმა დღემანდელი ჩემმა საქციელმა ბევრ ბაბასავით ჯინაი კაცს უშუბილოს თვლილი.. იაკინთა დიკონს რომ არ გადავრია ბაბაი, იგი მარტუა ამ საქმეს ვერ მორთავდა. იაკინთას რაფერ გილუხობა ჩემი დაღუპა. ახლა ცეცა რაფერ ვეწუწუნ-

ბა ხუციან... ბაბია წყვიანეს, ხელს აწერიებენ. მეც რომ კი ვიცი წერა, რიგია მე არ მომეწერის ხელი?*

— აბა, მომზადდნე მეფე და დედოფალი, — ბრძანა მღვდელ-ლომა.

ნაროს აზრები დებნა. ხალხი ყრუთ ახმარდა. — აქეთ, ბატონო, უფრო ახლოს მოიწიეთ. — ამბობდა მღვდელი.

ნარო და გიორგი გააჩერეს ერთი მეორეს გვერდით აღ-სავლის კარების პირდაპირ. მღვდელმა ორივეს თითო სანთე-ლი მისცა ხელში.

— ნაროა, არ დამლოპო! — წასწორწულა ნაროს თედორემ. ნარო გაფთვობული იდგა. მღვდელმა ერთი კმაყოფი-ლოდ ახედ-დახედა ნაროს და გიორგის, დაიხია უკან რამდენიმე ნაბიჯით და დაიწყო:

— სანამ ჯვრის წერას უსწავდებოდე, მეტი არ იქნება მიგმართო ახალ-გაზრდებს ორიოდ სიტყვით, რაიცა ჩემს მხრით კანდერება არის, ვინააღ თვით საღრმთო წერილი უმწვენიერეს და უუნარიანეს სიტყვებს გეტყვის თქვენ დღეს აქ. გარნა მეც ჩემი უსუსური სიტყვის საგნათ ამოვი-რჩე ერთი ფრიად ღრმა აზროვანი წინადადება სამღრთო წერილიდან, რომელიც აქ წაკითხული იქნება: „დაუტყვის კაცმან მამა თვისი და დედა თვისი, და შეეყოს კოლსა თვისს, და აყენენ ორნივე ერთ ხორც, რამეთუ, რომელი ღმე-რთმან შეაუღლნა, კაცნი ნუ განაშორებენ.“ — ამბობს სამღე-რთო წერილი. ხოლო ყოველივე ამას თუ მდაბიოთ ვიტყვი, — შემდეგი აზრის გამოყენა შეგიძლია. სახლომარ, კაცი, რომელიც ხელს ჰკიდებს ოჯახს, ე. ი. კოლს, დასტო-ვებს იმას, რაიცა აქამდის მას ყველაზე უფრო უყვარდა და მიჰანდა, მაგალითად, დედა-მამას, და ჰიელ მათს სიყვარულს გადაიტანს კოლზე, რომელიც ყოველივეზე უფრო ძვირ-ფასი ხდება მისთვის. კოლიც, რასაკვირველია, ვითარცა ქვა-რი, ვალდებულია ქვარის სიყვარულს შესწიროს, ანუ ანაც-ვადლოს, ანუ მტლით დასლოს ყოველივე სხვანი ზრახვანი გუ-ლისანი. ასეთ მდგომარეობაში იმყოფებით თქვენც ახლა,

ჩემო სულიერნო შეილნო, და მე დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ აღსარებლები ყოველივეს, რაც გა-მოხატულია ზემოთ ნათქვამ სი-ტყვებში, მე მრწამსს, რომ თქვენ იქნებით ბედნიერნი და იცხოვრებთ მშვიდობასა და განცხრომასა შინა დიდ-ხანს, დიდ-ხანს. დასარულ, თუმცა მეც და ყველანიც აქ ბრძა-ნებულნი დარწმუნებული ვართ, რომ თქვენ ორივენი თავის ნებით და სურვილით იწერთ დღეს ჯვარს, მაგრამ ჩემი მოვალეობაა მინიც, ფორმისათვის შევკითხოთ თქვენ თი-თველით: ვსურთს, ბატონო გი-ორგი?

— უსათუთო გესურს, — ამბიად უპასუხა გიორგიმ. ახლა მღვდელი ნაროს მიუ-ბრუნდა:

— ესურთ ხომ, ბატონო ნარო? — ღლილით წარმოსთქვა მან.

ნარო მხოლოდ ახლა გამოერკვა. სანამ მღვდელი ეუბნებოდა მათ, ის, თითქო გატაცებით, მთელი თავის ყურადღებით მისწერებოდა ერთს წერტილს ეკლესიის კანცე-ლიისად და სრულიად არ უსმენდა მღვდელს. ზშირად მოხდებოდა ხოლმე, რომ ორდსიც ადამიანი ძლიერ აღლუცებულა და მსურს თავისი შინაგანი ძელი იმ წუთში თავისთვის მნიშვნელო-ვან საგანს მიმართოს, მაშინ, თითქო ვანგა, აზრები ებნევა, ის, რაზედაც უნდა იფიქროს, გაურბის და რაღაც უცხო ძა-ლი სულ სხვა ფიქრებს უბადებს თავში. სწორედ ასეთ

მდგომარეობიდან გამოიყვანა ნარო მღვდლის სიტყვებმა. მან უტებ ვეღარ უპასუხა მღვდელს. ხელი ზუბლზე გადასცა, თითქოს ამით ატეხარი აზრები მოეგერაო, და ერთ წუთს შე-ჩერდა. ეკლესიაში სამარისებრი სიჩუმე ჩამოვარდა. სანთე-ბშიც თითქოს უკუღს თავის სინათლის და უფრო საწყლად დაიწყეს მტტება. იმხარი სიჩუმე დამყარდა, რომლის შემდეგაც რაღაც უჩვეულო, საშინარ რამეს უნდა მოელოდე.

— მე არ მსურს! — გაისმა ეკლესიაში ნაროს ხმა და ეკ-ლესიის გუმბათიც ხმა მოსცა.

მღვდელი სატად ღიანა.

— ამფერეო ციციკი — დიახა ვილაც მყურებელიმ.

ხალხი ორენ ამბიურდა და წინ წაიწია ამ უჩვეულო სურათის დასახად. თედორეს ყელი გაუშრა; ის თითქო გაქვდა.

ყველაზედ უფრო მოულოდნელი და თავზარ დამცემი გიორგი კვარტლიძისთვის იყო ნაროს სიტყვები: გიორგი ხში სრულიად დარწმუნებული იყო, რომ ნარო სრულის ნე-ბით მიყვებოდა კოლად. ამიტომ არავითარ ამის მსგავსს არ მოელოდა აქ. უტებ ვერც კი მიხვდა, რაში იყო საქმე, ვერ შეიგნო ნაროს სიტყვების აზრი და რაღაც გამაყვებულად, უხაროდ წამოიძახა ხმა მაღლა:

— იტყუებს, კი სურს!

ხალხში შეკავებული სიცილი მოისმა. გიორგი გონს ჰოვიდა. ანთებული სანთელი ხელიდან გაუვარდა. მიხვდა, როგორ მდგომარეობაშიც იმყოფებოდა ახლა და სირცხვილ-მა, აუწერელმა სირცხვილმა გაიღვიძა მასში.

— იკინთა, შენ მტკინე ხომ აი? შენ მომატუე ხომ?

ჩემუ ჩაილაპარაკა მან.

იკინთე სადაც მიმალულიყო. — აღფერეო გამივიდ შენ... არც ზვეწმა მომეხმარა, არც დაქდებოდა... მეტი გზა აღარ მქონდა... მე მაგას ვერ წაებობოდა... იკინთის ბარბაი... — ათორღლებულის ხმით ეუბნებოდა ფერ-მიხილი ნარო მღვდელს, რომელიც ერთ

აბოიანის სამხედრო ფოსტა

— ესურთ ხომ, ბატონო ნარო? — ღლილით წარმოსთქვა მან. ნარო მხოლოდ ახლა გამოერკვა. სანამ მღვდელი ეუბნებოდა მათ, ის, თითქო გატაცებით, მთელი თავის ყურადღებით მისწერებოდა ერთს წერტილს ეკლესიის კანცე-ლიისად და სრულიად არ უსმენდა მღვდელს. ზშირად მოხდებოდა ხოლმე, რომ ორდსიც ადამიანი ძლიერ აღლუცებულა და მსურს თავისი შინაგანი ძელი იმ წუთში თავისთვის მნიშვნელო-ვან საგანს მიმართოს, მაშინ, თითქო ვანგა, აზრები ებნევა, ის, რაზედაც უნდა იფიქროს, გაურბის და რაღაც უცხო ძა-ლი სულ სხვა ფიქრებს უბადებს თავში. სწორედ ასეთ

ადგილას იდგა და არ იცოდა, როგორ გამოსულიყო ამ უხე-რხულ მდგომარეობიდან.

— დამტუე ხომ! დაეკიე ხომ ჩემი ოჯახი! მომქერი ხომ თავი ამდენ ხალხში გამოივით მაგასან... — დიახა თე-დორემ და წაიწა წინ, მაგრამ ხელი სტაცეს და გარედ გა-იყვანეს.

